

Problémoví „cigáni“ robia slušným Rómom hanbu, hovorí odborník na rómsku problematiku. Aj nerómovia musia vidieť, že štát myslí aj na nich

13.3.2017 19:00

Odborník na rómsku problematiku Martin Šuvada v rozhovore pre Parlamentné listy vysvetľuje, ako je možné, že na Slovensku žije oficiálne iba 100-tisíc Rómov. Odpovedá aj na to, prečo je také zložité ich integrovať do spoločnosti. Etnogeograf, ktorý pred dvomi rokmi vydal knihu s názvom Rómovia v slovenských mestách, tvrdí, že štát by mal pomáhať nielen Rómom v osadách, ale aj nerómskemu obyvateľstvu v ich okolí.



Foto: Archív Martina Šuvadu

Popis: Martin Šuvada, etnogeograf zaoberajúci sa rómskou problematikou na Slovensku

Odhady počtu Rómov žijúcich na Slovensku sa značne líšia. Vieme povedať, koľko Rómov žije na Slovensku?

Na Slovensku žije približne 450-tisíc Rómov. Toto platí v tom prípade, ak za Rómov považujeme ľudí, ktorých majoritné obyvateľstvo považuje za Rómov na základe viditeľných telesných znakov ako farba pokožky, farba vlasov, črty tváre, výška postavy a podobne. Oficiálne sa však k rómskej národnosti pri poslednom sčítaní obyvateľov prihlásilo len niečo cez 100-tisíc obyvateľov Slovenskej republiky.

Čím je to spôsobené?

Táto štatistická nezrovnalosť je spôsobená tým, že iba malá časť obyvateľov s rómskym etnickým pôvodom sa pri sčítaní obyvateľov aj dobrovoľne prihlási k rómskej národnosti. Komunistický režim u Rómov dlhodobo potlačoval ich etnické povedomie, azda aj preto sa Rómovia nechcú hlásiť k rómskej národnosti.

Vo svojej knihe Rómovia v slovenských mestách píšete, že Rómovia na Slovensku svojim počtom už predbehli aj Maďarov a sú tak najpočetnejšou menšinou na Slovensku.

Veľa Rómov žijúcich na južnom Slovensku sa pri sčítaní obyvateľov hlási za Maďarov, čím zvyšujú početnosť maďarskej menšiny. Ak zohľadníme túto skutočnosť, tak sú Rómovia naozaj najpočetnejšou menšinou na Slovensku.

Ako je to s ich integráciou do spoločnosti?

Rómska minorita je v miere integrácie do spoločnosti veľmi odlišná. Na Slovensku žijú Rómovia, ktorí sa dokázali plne integrovať do spoločnosti a žijú rovnakým spôsobom života ako majoritné obyvateľstvo. Časť Rómov sa však doposiaľ nedokázala prispôbiť bežnému spôsobu života v našej spoločnosti. Ide hlavne o Rómov žijúcich v osadách alebo mestských getách, ako je napríklad Luník IX. Práve neintegrovani Rómovia svojim spôsobom života vrhajú zlé svetlo na celú rómsku menšinu. Ja zvyknem hovoriť, že problémoví „cigáni“ robia slušným Rómom hanbu.

Čo treba urobiť, aby sa na väčšinu Rómov prestalo, s prepáčením ukazovať prstom ako na tých, ktorí žijú zo sociálnych dávok?

Ako som už povedal, najviditeľnejšou časťou rómskej minority sú práve neintegrovani Rómovia žijúci v osadách. V rómskych osadách skutočne väčšina práceschopných obyvateľov nemá zamestnanie a žije zo sociálnych dávok. A podľa Rómov z osád väčšinové obyvateľstvo často posudzuje všetkých Rómov, preto sa niekedy na nich nazerá ako na tých, ktorí žijú zo sociálnych dávok.

Je na Slovensku podľa vás stále zakorenený akýsi predsudok voči Rómom, napríklad pri ich zamestnávaní?

V majoritnej spoločnosti sa naozaj často vyskytujú názory, že Rómovia sú menej pracovití alebo že sa im vôbec nechce pracovať. Takto zovšeobecňovať sa, samozrejme, nedá, no je možné, že takéto názory ovplyvňujú uplatnenie Rómov na trhu práce.

Je možné nezamestnanosť Rómov nejako vyriešiť?

Najväčší počet Rómov na Slovensku žije v ekonomicky slabých regiónoch, kde je vysoká nezamestnanosť. Čím viac bude práce priamo v regiónoch, tým budú mať aj Rómovia vyššiu šancu zamestnať sa. Treba však otvorene povedať, že zamestnať Rómov z osád nebude ľahké. V rómskych osadách som mal možnosť vidieť, že dlhodobá nezamestnanosť sa pre mnohých

obyvateľov osád stala bežnou normou života a už sa ani nepokúšajú nájsť zamestnanie. Problémom je aj slabé vzdelanie a minimálne pracovné skúsenosti.

Nezamestnanosť a chudoba môže prinášať zvýšenú kriminalitu. Ako to je s údajnou vyššou kriminalitou Rómov?

Od polovice 90. rokov sa etnicita páchatel'ov trestnej činnosti na Slovensku neevduje. Dovtedy tvorili rómski páchatelia približne 20 % trestnej činnosti, čiže páchali trestnú činnosť častejšie ako ostatní obyvatelia. Ako je to v súčasnosti, nie je známe, lebo podľa platnej legislatívy nemôže polícia evidovať etnický pôvod páchatel'ov trestnej činnosti.

Myslíte si, že vyčlenenie 10 miliónov eur na takzvané rómske občianske hliadky, ktoré pripravila na tento rok vláda, je dostatočným opatrením na zvýšenie bezpečnosti v rómskych komunitách?

Projektom v rómskych komunitách podľa mňa chýba dlhodobý koncept. Rómske občianske hliadky na Slovensku už fungovali aj v minulosti. EÚ v minulosti ponúkla určitý balík peňazí na Rómov, preto sa rýchlo predložil projekt rómskych občianskych hliadok a keď sa minuli peniaze, skončil sa aj daný projekt. Potom sa dva roky nič nedialo a teraz, keď EÚ poslala ďalšiu dotáciu, tak sa projekt rómskych hliadok ide zase načas obnoviť, ale opäť bez nejakej jasnej predstavy o budúcnosti tohto projektu. Navyše opäť je to projekt, ktorý má skvalitniť život len v rómskej komunite a na nerómov žijúcich pri rómskych osadách sa opäť pozabudlo.



Martin Šuvada, etnogeograf zaoberajúci sa rómskou problematikou na Slovensku (osobný archív M. Šuvadu)

Ako to myslíte?

Rómske občianske hliadky majú zvýšiť bezpečnosť v rómskych komunitách, ale strach z kriminality pociťujú vo väčšej miere aj nerómski obyvatelia žijúci v blízkosti rómskych osád. Ich požiadavky napríklad na zvýšenie počtu policajtov v blízkosti problémových lokalít ostávajú nevypočítané.

Má teda štát prestať pomáhať Rómom v osadách?

To nehovorím, ale myslím si, že keď niečo dávame Rómom z osád, tak by v rovnakom čase malo byť myslené aj na ostatných obyvateľov žijúcich v blízkosti týchto osád. Teda ruka v ruke s projektom rómskych hliadok by sa mohol uskutočniť napríklad projekt na zvýšenie bezpečnosti obyvateľov, ktorí žijú v blízkosti rómskych osád. Mohlo by ísť napríklad o financovanie kamerového systému alebo rozšírenie počtu policajtov na miestnom obvodnom oddelení polície. Jednoducho, aj nerómska časť obyvateľstva musí vidieť a cítiť, že štát myslí aj na nich, lebo v spoločnosti často panuje názor, že štát pomáha len Rómom.

Je podľa vás nárast popularity krajne pravicových zoskupení prekážkou pri riešení problémov, ktoré má rómska komunita na Slovensku?

Z môjho pohľadu prekážkou pri riešení problémov rómskej menšiny sú skôr tie politické strany, ktoré dlhé roky vládli, no problémy rómskej minority absolútne ignorovali. Tieto politické strany sa až príliš často snažili presvedčiť spoločnosť, že tu žiaden podobný problém neexistuje. Aj z toho dôvodu prišli na scénu takzvané neštandardné strany, ktoré začali spoločenské problémy otvorene pomenúvať.

Nejde z ich strany iba o populizmus?

Predstavte si, že vás napríklad bolí koleno a vy budete roky chodiť k doktorom, ktorí nebudú hľadať spôsob, ako vás vyliečiť, ale budú vás iba presviedčať, že všetko je v poriadku a vlastne vás nič nebolí. Potom ale príde nový doktor, ktorý vám povie, že verí, že vás bolí koleno a bude sa snažiť vám s tým pomôcť. Je pravda, že ešte vám koleno síce nevylicil, ale už teraz z vášho pohľadu spravil viac ako tí predchádzajúci doktori, lebo uznal, že máte ťažkosti.

Boli obdobia, keď celé rodiny slovenských Rómov odchádzali do zahraničia. Ustal tento trend alebo sa to deje aj dnes a len sa o tom už neinformuje?

V rokoch 1998 až 2001 žiadali Rómovia zo Slovenska o azyl vo viacerých západoeurópskych krajinách. Hlavným cieľom tejto azylovej migrácie bolo zarobiť na štedrej sociálnej podpore počas zdĺhavého azyloveho procesu. Príchodu Rómov zo Slovenska sa dotknuté štáty snažili zabrániť zavedením vízovej povinnosti pre občanov SR, čo, samozrejme, spôsobilo veľký mediálny rozruch.

A ako je to s migráciou Rómov v súčasnosti?

Teraz sú v rámci EÚ otvorené hranice, Rómovia teda migrujú aj teraz, ale nie je okolo toho taký rozruch. Zväčša však neodchádzajú natrvalo, ale sa periodicky vracajú na Slovensko. V súčasnosti veľa Rómov zo Slovenska pobýva napríklad vo Veľkej Británii. Dá sa predpokladať, že po vystúpení Británie z EÚ sa minimálne tí Rómovia, ktorí nemajú v Británii trvalé zamestnanie, budú musieť vrátiť na Slovensko. Početnejšiu komunitu Rómov zo Slovenska by sme našli aj v Belgicku či Nemecku.

Dokázali sa Rómovia zo Slovenska v zahraničí lepšie začleniť do spoločnosti?

V Belgicku či Británii majú väčšiu možnosť nájsť si prácu. Ale aj v Británii sa často objavujú správy o Rómoch zo Slovenska, ktorí tam nepracujú, ale iba využívajú sociálny systém, prípadne sa živia nelegálnou činnosťou. Z toho vyplýva, že väčšinová spoločnosť síce môže pripraviť vhodné podmienky na integráciu Rómov, ale začleniť sa do spoločnosti musia sami vlastným pričinením. Na začlenení do spoločnosti sa teda musia v prvom rade podieľať samotní Rómovia.

Kedy sa teda podarí neintegrovaných Rómov na Slovensku začleniť do našej spoločnosti?

Ako som už povedal, to záleží do značnej miery najmä na Rómoch samotných.